ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATURK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Current Perspectives in Social Sciences

Review *Derleme*

DOI: 10.5152/JSSI.2023.22774

Gönüllülük Alanında Kullanılan Temel Teoriler ve Gönüllü Faaliyetlerde Teori-Pratik İlişkisi

Fundamental Theories Used in the Field of Volunteering and Theory–Practice Relationship in Volunteer Activities

Harun ASLAN

Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye

ÖZ

Gönüllülük, evrensel düzeyde dünyanın her yerinde varlığını sürdüren bir olgudur. Geçmişten günümüze insanoğlunun en temel davranış şekillerinden biridir. Gönüllülük, insanların doğrudan bir ücret beklentisi olmadan hem bireylerin hem toplumun gelişimine yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirmesidir. Dolayısıyla gönüllülüğün yaratmış olduğu faydalar hem bireysel açıdan hem toplumsal açıdan değerlendirilebilmektedir. Bireylerin gönüllü olmalarının ardında birçok motivasyon olup bu motivasyonların incelenmesi gönüllülüğün gelişimine katkı sağlamaktadır. Gönüllülüğün hem nedenlerinin hem de sonuçlarının anlaşılması adına; bu alandaki tüm aktiviteleri aynı teori ile açıklamaya çalışmak ya da tüm aktivitelerin sonuçlarını aynı düzlemde ele almak muhtemelen doğru bir sonuç ortaya koymayacaktır. Bu bağlamda, gönüllülük alanında kullanılan belirli temel teorileri anlamak, gönüllülük alanyazınına ilişkin kavramsal ve teorik çeşitliliğin kavranmasına yardımcı olacaktır. Sonuç olarak bu çalışmanın amacı, gönüllülük faaliyetleri üzerinden gönüllülük alanında kullanılan teorilerin ilişkisini açıklamak, gönüllülük alanında uygulama ile teori arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak olarak ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Gönüllülük Motivasyonu, Güçlendirme Teorisi, Sosyal Değişim Teorisi, Rol Teorisi, Sembolik Etkileşimcilik Teorisi

ABSTRACT

Volunteering is a universal phenomenon that exists all over the World. It is one of the most basic behavior patterns of human beings all the time. Volunteering includes various activities that people carry out for the development of both individuals and society without the expectation of a direct wage. Therefore, the benefits of volunteering can be evaluated both individually and socially. There are many motivations behind individuals' voluntary activities, and examining these motivations also contributes to the development of volunteering. Volunteering is fed a lot of theories such as empowerment theory, theory of social change, role theory, and symbolic interactionism theory. So, it is probably not true to explain and understand that both the reasons and the results of volunteering adhere to one theory. In this context, understanding certain fundamental theories used in the field of volunteering help to understand the conceptual and theoretical structure of volunteering. As a result, the aim of this study can be expressed as to explain the relationship between the theories used in the field of volunteering and to reveal the relationship between practice and theory in the field of volunteering.

Keywords: Empowerment theory, motivations for volunteering, role theory, symbolic interactionism theory, theory of social change, volunteering

Geliş Tarihi/Received: 17.02.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 05.10.2022
Yayın Tarihi/Publication Date: 23.03.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding author: Harun ASLAN
E-mail: haslan@kastamonu.edu.tr

Cite this article as: Aslan, H. (2022). Fundamental theories used in the field of volunteering and theory–practice relationship in volunteer activities. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(1), 1-10.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Gönüllü faaliyetler, geçmişten günümüze çeşitli coğrafyalarda yaşamın içinde varlığını sürekli koruyan eylemler bütünü olarak; hem bireylerin hem toplumun gelişimine etki etmektedir. Gönüllülük, bireylerin yaşamlarına biyopsikososyal boyutta pozitif etki ederken, toplumsal anlamda ise sosyal uyumun sağlanması ve sosyal ihtiyaçların karşılanması adına katkı sağlamaktadır (Rochester ve ark., 2016, s. 1). Ayrıca gönüllüler ortaya koydukları beceri, enerji, tutku, ahlaki yükümlülük ve yerel bilgi ile dezavantajlı insanlara yardım ve hizmet ortaya koymaktadır. Gönüllülerin amaçları, geleneksel hizmet sunum sistemleri tarafından büyük ölçüde göz ardı edilen veya yeterince ele alınmayan toplumsal sorunları çözmek, daha zengin bir toplumsal dokuyu oluşturmak ve sürdürmektir. Bu bağlamda gönüllü faaliyetlerin sosyal hizmetlerin sunumundaki tamamlayıcı gücü yadsınamaz bir şekilde kabul görmektedir (Brown & Prince, 2016; Cheung, 2006; Dekker & Halman, 2003; Haldane, 2014).

Gönüllü bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılmasının arka planında karmaşık bir yapı yer almaktadır. Bu yapı mikro faktörlerden makro faktörlere uzanan bir bütünleşik değişkenlere işaret etmektedir (Dageid ve ark., 2016, s.572-579; Swartz & Colvin, 2015, s. 141-147). Ayrıca alanyazında bireylerin gönüllü olma motivasyonları kişilerin alturistik ve egoitik amaçları çerçevesinde de sıkça sınıflandırılmış ve ölçülmüştür (Frisch & Gerrard, 1981; Larsson ve ark., 2016; Latting, 1990). Dolayısıyla kişilerin gönüllü olmasının arkasında geniş bir inceleme alanı üzerinden çalışmalar yürütülmektedir. Bireylerin gönüllü olma motivasyonları aynı zamanda gönüllülük alanında kullanılan belirli teorilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Buna yönelik ayrıntılı analiz çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ortaya konulmuştur.

Gönüllülük üzerine gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, bu konu ile çok sayıda teorik ve kavramsal model üretmiştir (Clary ve ark., 1998; Haski-Leventhal ve ark., 2008; Hustinx, 2009; Omoto & Snyder, 2002). Ancak ortaya konan çalışmalar uygulama düzeyleri bakımından çeşitlilik gösterse dahi teorik düzeyde daha sınırlı kalabilmiştir. Öte yandan gönüllülüğe dair teorik bakış açıları da kendi içerisinde çeşitlilik göstermiş ve bu alanda genel bir fikir birliği eksikliği vurgulanmıştır (Sutton & Staw, 1995, s. 372). Dolayısıyla disiplinler arasındaki kavramsal tercihlerdeki farklılıkların yanı sıra teori oluşturma sürecinin içerdiği karmaşıklıklar ve zorluklar kendi içinde çelişkileri yansıtmaktadır. Son tahlilde gönüllülük alanında kullanılan belirli temel teorilerin çeşitli disiplinler altında incelense dahi uygulama ile olan ilişkisi gönüllülüğün güçlü bir tarafına da işaret etmektedir.

Gönüllülüğün ve etkilerinin, gönüllülük motivasyonlarının alanyazında bir araştırma konusu olarak sıkça yer alması, beraberinde gönüllülük alanında kullanılan teorilerin neler olduğu ve bu faaliyetlerin teorik çerçevede nasıl ifade edilebileceği sorusunu ortaya koymuştur. İşte bu noktada alanyazında ifade edilen ve dağınık olarak çeşitli çalışmalarda vurgulanan gönüllülük ile ilişkili teorik yapıların genel olarak neler olduğu sorusu bu çalışmanın ilham noktasıdır. Bu kapsamda gönüllülük faaliyetleri üzerinden gönüllülük alanında kullanılan teorilerin gönüllülükle ilişkisini açıklamak, gönüllülük alanında uygulama ile teori arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak araştırmanın temel amacı olarak ifade edilebilir. Bu ana amaçla birlikte ayrıca çalışmada kavramsal olarak başlıca; gönüllülük, gönüllü faaliyetler ve gönüllülük motivasyonu kavramları üzerinde de durulmuştur.

Gönüllülük ve Gönüllülük Motivasyonu

Gönüllülük, doğrudan herhangi bir mali karşılık beklenmeksizin bir ihtiyacın karşılanması veya belirli sosyal hizmetlerin sunulması için kişilerin zaman ve yeteneklerini gönüllü olarak vermesidir (Houle ve ark., 2005, s. 337-338). Dünyada gönüllü sayısına yönelik ortaya konulan çalışmalar kapsamında Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) verileri, en son 2016 yılında ki gönüllü işgücü sayısını küresel ölçekte 109 milyon olarak açıklamıştır (Lough ve ark., 2018, s. 11).

Gönüllü sayılarının küresel düzeyde artması sonucu gönüllü kuruluşlar ve gönüllüler artık kamusal hizmetlerin sunumunda daha önemli bir konuma gelmiş bulunmaktadırlar. (Blackmore, 2005, s. 5). Aynı zamanda ülkeler artık toplumsal düzeyde siyasi süreçlere ve topluluk yaşamına katılımı yeniden canlandırmak için gönüllülük sektörüne artı güven duymaya başlamıştır (Jochum ve ark., 2005, s. 38).

Gönüllülüğün hızlı bir şekilde artan önemi, beraberinde gönüllülüğün yaratmış olduğu etkileri ve faydaları da merak konusu haline getirmiştir. Bu anlamda gönüllülük bireylere, organizasyonlara, hükümetlere ve de topluma fayda sağlayan çok boyutlu yapı olarak analiz edilmiştir (Güzel, 2020; Haski-Leventhal ve ark., 2011; Morrow-Howell, 2010; Uslaner, 2001). Gönüllülük bireysel düzeyde bireylerin biyopsikososyal sağlıklarını pozitif yönde etkiyebilirken toplumsal düzeyde ise kamu maliyetlerine ve hizmetlerine, sosyal sermaye ve sosyal uyuma pozitif etki edebilmektedir (Putnam, 1995, s. 63-65; Shmortkin ve ark., 2003, s. 603). Dolayısıyla gönüllülük hem bireysel hem toplumsal iyi oluşa katkı vermektedir.

Küresel düzeyde gönüllülüğün artan önemi ile birlikte bireylerin gönüllü olmalarının ardında yatan motivasyonların da neler olduğu da birçok disiplin tarafından ilgi çekici bir araştırma konusu olarak dikkat çekmiştir (Clary ve ark., 1998; Haski-Leventhal ve ark., 2008; Hustinx, 2009; Omoto & Snyder, 2002; Snyder ve ark., 2000; Wilson, 2000). Bu bağlamda yapılan çalışmalar gönüllülük motivasyonunun içsel ve dışsal faktörler üzerinden sınıflandığı ve aynı zamanda bireyden topluma uzanan mikro, mezzo ve makro faktörler üzerinden de bir sınıflamanın olduğunu göstermektedir (Dageid ve ark., 2016; Hiatt ve ark., 2000; Hodgkinson, 2003; Okun & Michel, 2006; Penner, 2002; Swartz & Colvin, 2014).

Bireylerin içsel motivasyonları, kendilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik gerçekleştirilen aktivitelere işaret ederken; dışsal motivasyonlar ise tam tersine, tercih edilen bir sonuca veya para gibi harici bir ödüle ulaşmak amacıyla yapılan eylemleri anlatmaktadır (Larsson ve ark., 2016, s. 18). Öte yandan mikro, mezzo ve makro düzeydeki gönüllülük motivasyonları üzerinden bir sınıflama analizinde ise, ilk olarak mikro motivasyonlar üzerinden kişinin bireysel özellikleri ve araçsal amaçlarının gönüllü olmasındaki etkisi psikoloji bilim dalı ile ilişkili olarak incelenmiş; mezzo düzeyde topluluk ve toplum ile olan ilişkisi üzerinden motivasyon kaynakları analiz edilmiş ve son olarak makro düzeyde ise toplumların sahip oldukları ekonomik, politik ve sosyokültürel özelliklerin bireyler üzerine etkisi

üzerinden bir gönüllülük motivasyon incelenmesi yapılmıştır (Dageid ve ark., 2016; Hodgkinson, 2003; Okun & Michel, 2006; Penner, 2002; Swartz & Colvin, 2015).

Gönüllülüğün ve etkilerinin hem bireysel hem toplumsal düzlemde yaratmış olduğu faydalar ve artı değerler düşünüldüğünde, gönüllülük pratiğinin ayrıntılı incelenmesi bilimsel perspektifte de önem kazanmıştır. Bununla birlikte bu pratiğin üzerine yapılan araştırmalar beraberinde teorik olarak gönüllülüğün incelenmesini ilgi çekici kılmıştır. Dolayısıyla özünde birçok disiplinde kullanılan belirli teorilerin, gönüllülük alanındaki kullanımı ve bu teorilerin gönüllülük eyleminin nedenlerini ve sonuçlarını açıklamada ortaya koymuş olduğu katkılar gönüllülük alanında önem arz etmektedir. Sonuç olarak gönüllülüğün teorik ve uygulamaya dönük yapısı nezdinde sahip olduğu çeşitli teorik tartışmaları anlayabilmek, gönüllülüğün özünü anlayabilmeyi ifade etmektedir.

Gönüllülük Alanında Kullanılan Teoriler ve Gönüllü Faaliyetlerde Teorinin İzleri

Birçok kültür ve coğrafyada gerçekleştirilen gönüllülük çalışmaları, çok sayıda teorik ve kavramsal model üretmiştir. Gönüllülüğe yönelik ortaya koyulmuş olan geniş perspektif, gönüllülük teorilerinin tam olarak ne olması gerektiği konusunda genel bir fikir birliği ortaya koyamamaktadır. Disiplinler arasındaki kavramsal tercihlerdeki farklılıklar ve teorinin kendisinin inşası sürecinde yer alan karmaşıklıklar gönüllülüğe yönelik geniş ve farklı bir alanyazının ortaya çıkmasındaki faktörler olarak nitelendirilmektedir (Sutton & Staw, 1995, s. 371).

Gönüllülük teorilerinin gelişme sürecine yönelik üç ana zorluk ya da başka bir ifadeyle üç karmaşık katman alanyazında ifade edilmektedir (Wilson, 2000, s. 217). Birincisi ve en önemlisi, gönüllülük açıkça tanımlanmayan ve çok çeşitli faaliyetlere, organizasyonlara ve sektörlere yayılan karmaşık bir olgudur. Buna ek olarak, gönüllülük çoklu tanımlara sahip sosyal bir yapı oluşturmaya devam etmektedir. Dolayısıyla gönüllülük olarak algılanan şey aynı zamanda kamu algısını da içerisinde barındırmaktadır (Cnaan ve ark., 1996, s. 364; Handy ve ark., 2000, s. 46).

İkincisi, gönüllülük çalışmaları ekonomi, sosyoloji, yönetim bilimi ve sosyal hizmete kadar geniş bir disiplin yelpazesinde anlamlı bir çalışma nesnesi olarak ortaya koyulmaktadır. Bu sebeple, hangi teorik perspektifin (ve ilişkili jargonun) gönüllülük çalışmalarına daha uygun olduğu konusunda sınırlı bir fikir birliği mevcuttur. Dahası, farklı disiplinler gönüllülüğe farklı anlamlar ve işlevler atfetmektedir (Hustinx ve ark., 2010, s. 412). Örneğin ekonomik bir paradigmada, gönüllülük esas olarak, gönüllülerin beşeri sermayelerine yatırım olarak faaliyet gösterdiği ve hesaplanabilir ekonomik değeri olan "ücretsiz iş" olarak anlaşılmaktadır (Freeman, 1997, s. 141). Sosyal hizmet uzmanları, sosyologlar ve siyaset bilimciler ise ekonomistlerin aksine, gönüllülüğü dayanışma, sosyal uyum ve demokrasi gibi temel toplumsal ilkelerin bir ifadesi olarak görmektedir (Putnam, 2000, s. 5; Wuthnow, 1998, s. 24).

Üçüncü ve son olarak, gönüllülüğe ilişkin mevcut teoriler ağırlıklı olarak gönüllülük yasalarını ortaya çıkarmaya, yani fenomenin var olmasını veya olmamasını açıklamaya odaklanmaktadır. Gönüllü katılımın kilit yordayıcıları ampirik analiz ile tanımlanmakta ve daha sonra "kültürel sermaye," "sosyal kaynaklar" veya "baskın statü" gibi daha genel terimler aracılığıyla teorik yapı taşları olarak kullanılmaktadır (Hustinx ve ark., 2010, s. 411). Her ne kadar bu kavramlar gönüllülüğün altında yatan dinamikleri anlamakta vazgeçilmez olsa da, yapılan ampirik gözlemlere çok yakındır. Dahası, gönüllülük, herhangi bir karmaşıklıktan yoksun tek boyutlu bir kategori olarak ele alınmaktadır. Geçerliliklerine rağmen, egemen teoriler bu nedenle sadece bir görüş temsil etmektedir (DiMaggio, 1995, s. 391; Van Maanen ve ark., 2007). Bu bağlamda, DiMaggio "iyi teori" nin çok boyutlu olması gerektiğine, en iyi teorilerin melez olduğuna ve teoriye farklı yaklaşımların birleşmesinden ortaya çıktığını iddia etmiştir (DiMaggio, 1995, s. 392).

Son tahlilde gönüllülük terimi çok farklı aktiviteleri, perspektifleri ve bilimsel yaklaşımları içerisinde barındıran geniş bir çalışma alanını ifade etmektedir. Bu alandaki tüm aktiviteleri aynı teori ile açıklamaya çalışmak ya da tüm aktivitelerin sonuçlarını aynı düzlemde ele almak muhtemelen doğru bir sonuç ortaya koymayacaktır (Wilson 2000, s. 233). Gönüllülük alanında kullanılan belirli temel teorileri anlamak, gönüllülük alanyazınına ilişkin kavramsal ve teorik çeşitliliğin kavranmasına yardımcı olacaktır. Gönüllülük alanında kullanılan teoriler ilişkili olduğu disiplinlerle çeşitlenip geniş bir bağlama işaret etse dahi bu çalışma kapsamında gönüllülük alanında en sık kullanılan dört temel teori ele alınmıştır.

Güçlendirme Teorisi

Güçlendirme genellikle güç kazanma, gücü kontrol etme veya geliştirme yeteneği anlamına gelmektedir. Aynı zamanda, sorunlar karşısında başa çıkmayı zorlaştıran ve engelleyen güçlerle yapıcı bir şekilde başa çıkma yeteneğini, kapasitesini ve kişinin kendi kaderi üzerinde makul bir kontrolü elde edebilmesini anlatmaktadır (Pinderhuges, 1983, s. 331).

Güçlendirmeye yönelik bir başka ifade ise, bireylerin hayatlarının çeşitli yönlerinin artan kontrolünü elde ettiği ve topluluklara insan onuruna yakışır şekilde katıldığı süreçler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Lord & Hutchison, 1993, s. 4). Dolayısıyla güçlendirme, insanların kişisel ve sosyal değişime maruz kaldıkları, hayatlarını etkileyen örgütler, kurumlar ve içinde yaşadıkları topluluklar üzerinde etkili olmalarını sağlayacak etkileşimli bir süreç olarak düşünülebilir (Whitmore, 1988, s. 13). Öte yandan, kendini değerli ve yetkin hissetme, gücü ve kontrolü algılama gibi bir zihinsel duruma ulaşmada negatif değerlemelerin azaltılması, ortadan kaldırılması, mücadele edilmesi ve tersine çevrilmesi sürecine de güçlendirme içerisinde değinilmektedir (Payne, 2014, s. 116).

Güçlendirme teorisi, güçlendirmenin hem çok düzeyli (bireysel, örgütsel, topluluk) hem de çok boyutlu (bireyler arası, sosyal, davranışsal, politik) olduğunu gösterir. Güçlendirme teriminin karmaşıklığı ve genelliği, ilgilenen araştırmacıların, güçlendirme olgusunu anlamakla ilgili yerleşik teorileri, yöntemleri ve kavramları dikkate alması ve inceleme ya da müdahale altındaki güçlendirme düzeylerini ve boyutlarını belirtmeleri gerektiğini önermektedir (Cankurtaran ve ark., 2020, s. 29; Prestby ve ark., 1990, s. 118).

Güçlendirmenin ilişkili olduğu kesin sonuç, güce ilişkindir (Hatzidimitriadou, 2002, s. 272). Güç bir kurum değil, bir yapı da değildir, ne de sahip olduğumuz kesin bir kuvvet de değildir; yalnızca karmaşık bir stratejik duruma atfedilen isimdir (Foucault, 1990, s. 93). Bu nedenle

eylem, gücün uygulanması olarak düşünülebilir (Foucault, 1990, s. 93). Sonuç olarak, değişimi teşvik etmede ve mevcut gücü en üst düzeye çıkarmada, hem sosyal hem de sembolik sermayeyi artırarak gücü kullanmak gerekir (Lyons ve ark., 2011, s. 269-271).

Güç; bilgi, beceri, kontrol ve öz-yeterliliği içerir (Cohen, 2009, s. 523; Hatzidimitriadou, 2002, s. 282; Parsons ve ark., 1998, s. 4). Ayrıca bazı göstergeler güçlenme yaşayan kişi tarafından tanımlandığı üzere açıkça özneldir. Bu göstergeler benlik kavramı, benlik saygısı, umut, güven ve iyimserliği içerir (Cheung ve ark., 2012, s. 153). Bu kavramlar içerisinden güçlendirme ve gönüllülük ilişkisi bağlamında sürekli vurgulanan öz-yeterlik, gönüllülüğün güçlendirilmesi ve yetenekleri ile yakından ilişkili bir faktördür (Hatzidimitriadou, 2002, s. 279). Öz-yeterlik, gönüllülük becerilerine ve gönüllülüğün güçlendirilmesine elverişli genel bir yatkınlık olarak nitelendirilebilir (Cheung ve ark., 2012, s. 150).

Öz-yeterlilik ile ilişkili bir diğer kavram olan gönüllülük yeterliliğidir. Öz-yeterlik kişinin günlük problemlerle başa çıkma kabiliyeti hakkında genel bir inancı ifade ederken, gönüllü yeterlilik gönüllü iş yapma yeterliliğini ifade eder. (Schwarzer, 1992, s. 218). Teori ve kanıtlar, öz-yeterliliğin gönüllülüğün güçlendirilmesi üzerindeki olumlu etkilerini desteklemektedir (Cheung ve ark., 2012, s. 156).

Güçlendirmenin gönüllü yeterliliğine katkısı genellikle beşeri sermaye teorisi ile öngörülebilir (Meneken & Wimfield, 2000, s. 850). Genel olarak, beşeri sermaye teorisi, becerileri geliştirmek için zaman, çaba ve kaynak yatırımının mantığını vurgular. Özellikle güçlendirme, gönüllü hizmeti düzenleyenlerin gönüllülük yeterliliğini artırmak için gönüllüye yaptığı bir yatırımı temsil eder. Bu süreç, eğitim, öğretim, beceri geliştirme gibi beşeri sermayeye yapılan yatırımın katkısına benzer. (Gallie ve ark., 1998, s. 9-13; Rocha, 2000, s. 54).

Ayrıca gönüllü yeterliliği bağlamında önemli bir diğer kavram ise kendi kaderini tayin teorisi hakkındadır. Kendi kaderini tayin teorisi güçlendirme çerçevesi içerisinde daha spesifik bir açıklama sağlar. Bu teori, güçlendirme yoluyla özerkliğin ve bağlantılılığın gelişimini vurgular (Ryan & Deci, 2000, s. 76). Bu açıklama, baskıyı hafifletmek ve insan potansiyellerini serbest bırakmak için güçlenmenin önemini koruyan geleneklerle uyumludur (Lee, 2001, s. 22). Bu teoriler, güçlenmenin genel olarak iş yeterliliğine katkısını açıklar (Biron & Samberger, 2010, s. 184; Caspar & O'Rourke, 2008, s. 263).

Bir süreç olarak güçlendirme, başta karar verme ve güç eşitleme olmak üzere çeşitli görevlerin kolaylaştırılmasını içerir (Cox & Parsons, 1992, s. 422; Henson, 2001, s. 832). Bu durumda güçlendirme genellikle güç kazanılmasına yol açan bir süreçtir. Özetle güçlendirme süreci, zorunlu olarak güçlenmekte olan kişinin kasıtlı eylemlerini gerektirir. Bu tür eylemler bireyleri, kişisel ve kolektif gücün geliştirilme sürecine dahil eder. Aynı zamanda güçlendirme, insanların, örgütlerin ve toplulukların işlerine hakim olmalarını sağlayan bir mekanizma olarak görülmektedir (Rappaport, 1987, s. 122). Özellikle güçlendirme ile ilişkili olarak, bireysel düzeyde güveni arttıran güçlendirici kuruluşlar ve çevreyi ya da toplumu etkileyen güçlendirilmiş kuruluşlar gönüllülük alanında büyük önem ifade etmektedir (Swift & Levin, 1987, s. 84). Gönüllü topluluk kuruluşlarının güçlendirici olabileceğine dair bazı destekleyici kanıtlar bulunmaktadır. Çünkü bunlara katılım daha yüksek güven, vatandaşlık görevi duygusu ve daha düşük çaresizlik duyguları ile ilişkili olabilmektedir (Ahlbrandt, 2013, s.14; Florin & Wandersman, 1984, s. 705; Zimmerman & Rappaport, 1988, s. 746-748).

Gönüllülük çalışmaları içerisinde güçlendirme, gönüllüler için iyi, gelişimsel ve faydalı bir anlam ifade etmektedir. Gönüllülük ancak örgüt, çevre ve çalışma süreci içerisinde güçlendirici unsurlar keşfedilip benimsendiğinde büyük bir önem ifade eder. Bu nedenle, gönüllülüğün güçlendirilmesi, ölçme ve incelemeye ihtiyaç duyan bir değişkendir (Cheung ve ark., 2012, s. 149).

Gönüllülükte güçlendirmenin önemli bir amacı ise, vatandaşlık için arzu edilen kişisel güç ve yeteneğin keşfedilmesi anlamına gelir. Bu amaç, eğitim ve diğer kişisel gelişim biçimlerini içeren yükselme için güçlendirmeyi kapsamaktadır (Cheung ve ark., 2012, s. 153).

Güçlendirme teorisi, sosyal hizmet uzmanlarının veya diğer yardımcı profesyonellerin, ayrımcılık deneyiminden kaynaklanan güçsüzlüğü azaltmayı amaçlayan, damgalanmış bir gruba ait olan müracaatçı ile bir dizi faaliyette bulunmaları gerektiğini önermektedir (Solomon, 1987, s. 80). Damgalanmış gruplara, yaşamlarını etkilemek için belirli beceriler, bilgi ve yeterli gücü kazanma, geliştirme ve artırmada kişilerarası etki ve değerli sosyal rollerin icra edilmesinde yardımcı olunabilmektedir (Solomon, 1987, s. 80; Torre, 1985, s. 428). Güçlendirme teorisi bağlamında, gönüllülüğe ilişkin güçlü bir bireysel güçlendirmenin etkisinden bahsedilebilir. Gönüllülük çalışmaları içerisinde gönüllülerin olumsuz öz-değerlemelerine karşı koymalarına, güçsüzlük duygularını azaltmalarına, değer ve öz-yeterlik duygularını artırmalarına olanak sağlayan bir güçlendirme süreci önemle ifade edilmektedir (Kam, 2002, s. 119).

Gönüllü katılım, dezavantajlı bireylere sosyal temaslar ve yeni sosyal ilişki sonuçları için daha fazla fırsat sunabilir ve böylece kendilerince tanımlanmamış ve tanınmamış olabilecek farklı yetenek alanlarını deneyimlemelerine olanak tanır. Tüm bu yeni deneyimler, kendi negatif değerlemelerini ve güçsüzlük duygusunu azaltmak için yararlı bir süreç olarak gösterilebilir (Kam, 2002, s. 126).

Gönüllülük örgütlerine katılımla olumlu psikolojik güçlenmenin önemli boyutu alanyazında ifade edilmektedir. Bu çalışmalar katılımın bireylerin becerilerini, kaynaklarını, bilgisini, yeterliliğini, etkililiğini geliştirdiğini dolayısıyla bireysel güçlendirme yoluyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Prestby ve ark., 1990, s. 119; Zimmerman & Rappaport, 1988, s. 726). Sonuç olarak, bireysel güçlendirme açısından sivil toplum örgütlerine katılımın teşvik edilmesi bireyler üzerinde güçlendirici bir unsur olarak büyük önem ifade etmektedir.

Sosyal Değişim Teorisi

Sosyal değişim teorisi, kişilerarası davranışların veya ilişkilerin özünde ödüllerin ve maliyetlerin olduğunu öne sürer (Homans, 1961, s. 13). Bireyler algılanan olası sonuçlara dayanarak, ödülleri en üst düzeye çıkarmaya ve maliyetleri en aza indirmeyi hedefler. Bu hedefler çerçevesinde bireylerin biriyle veya tüzel bir kişiyle sosyal ilişkiler geliştirmesi doğal bir sonuç olarak görülür (Thibaut, 2017, s. 20).

Genel olarak bireylerin gönüllülük eylemi sonucu bekledikleri ödül, değişim sürecine ilişkin beklentilerinden daha az ise, bireyler gönüllü çalışmaya dahil olmayabilirler . Buna karşılık, bireylerin ödüllere ilişkin beklentileri maliyetleri düzeyinde karşılandığında veya aştığında, kişi veya kuruluşla bağlantı kurma ve daha yakın bir ilişki geliştirme olasılıkları daha yüksek olabilir (Thibaut, 2017, s. 24).

Sosyal değişim teorisi bireyin gönüllülük niyeti üzerinden düşünüldüğünde, gönüllülüğün algılanan katkılarının ve bireyin gönüllü deneyim sonucunda almayı beklediği ödüllerin ayrıntılı bir işlevsel analizi gerçekleştirilebilir (Bang ve ark., 2009, s. 70). Bireyler, motivasyonel ihtiyaçlarının ve arzularının gönüllülük deneyimleri sayesinde tatmin olduğunu algılarsa, gelecekteki gönüllü niyetleri ve gönüllü çalışmalara katılma durumu bir takas ürünü olarak ortaya koyulabilir (Bang ve ark., 2019, s. 728).

Sosyal değişim teorisi ışığında, bireylerin kazanacakları getiriler önceden somut veya açıkça öngörülemese de, gelecekte kazanılması beklenen getiriler, gönüllülükte bireyleri motive eden eylemler olarak ifade edilmektedir (Blau, 2017, s. 42). Sosyal değişim teorisi kapsamında, bireylerin başkalarıyla ödül beklentisiyle bilerek ve isteyerek yaptıkları sosyal eylemler karşılık bulunmadığı zaman, iletişime son verilebilmektedir. Sosyal değişim teorisi kuramcıları, yaptıkları çalışmalarda iki önemli varsayımı vurgulamaktadırlar. Birincisi, sosyal değişim karşılıklılık esasıyla özdeşleştirilmiş olup, ilişkiden yarar sağlama olanağı karşı tarafa da benzer bir avantaj yaratma ile mümkündür. İkincisi ise, ilişki esnasında yaşanan deneyimler ileriye dönük değiş tokuşların da yönünü çizmektedir (Eshleman & Bulcroft, 2006, s. 63). Bu varsayımlar ışığında, sosyal değişim teorisi karşılıklılık ve adaletin sürdürülmesiyle ilgili öncüllere dayanır (Molm, 2006, s. 26; Wilson, 2000, s. 222-223). Bu önermeyi kullanarak, sosyal değişim teorisi kişinin eylemlerinin karşılıklılık ve adaleti sağlayacak şekilde başkalarının eylemlerine bir yanıt olmasını bekler (Cheung ve ark., 2016, s. 72). Bu nedenle, toplum içerisinde gönüllü olmak veya yardım etmek adil ve ödüllendirici olacaktır. Sonuç olarak, başkalarına yardım etmek gönüllülükle özdeşleşerek gönüllülüğe bağlı olmayı yaratabilir. (Cheung ve ark., 2016, s. 72).

Gönüllüler insan sermayelerini arttırarak katılımlarından maddi olarak beklenti içerisinde olmayabilirler, fakat aynı zamanda katılımlarından belirli sosyal kaynaklar ve psikososyal faydalar elde edeceklerdir. Gönüllülük biçimine bağlı olarak, bu faydalar arasında daha fazla istihdam edilebilirlik, sosyal bütünleşme ve destek, zihinsel ve fiziksel sağlık, yaşam memnuniyeti, öz-yeterlik ve güven gösterilebilir (Haski-Leventhal, 2009, s. 279; Musick & Wilson, 2003, s. 260-262; Thoits & Hewitt, 2001, s. 116; Wilson & Musick, 1999, s. 150-162).

Rol Teorisi

Rol teorisi, bireylerin beklentiler ve gereksinimler içeren belirli rollere ilişkin, beklentileri benimsemesine ve gereksinimleri yerine getirmesini anlatan bir süreci tanımlamaktadır (Penner ve ark., 2005, s. 378; Weinstein ve Ryan, 2010, s. 223). Yani rol almak, beklentileri ve gereksinimleri anlamak ve bunlara uymak anlamına gelir. Teori, sosyal davranış, gönüllülük ve hayırseverlik gibi çalışma alanlarında sıkça vurgulanmaktadır (Dovidio ve ark., 2017, s. 33; Grube & Piliavin, 2000, s. 1108).

Rol teorisi, gönüllülüğün rolü, gönüllülüğün kapsamında toplumdaki diğer insanlara yardım etme ihtiyacı, gönüllülüğün değeri ve nedeni hakkındaki bazı beklentiler üzerine belirli açıklamalar ortaya koyar. Bu beklentiler sosyal güven, karşılıklılık, dayanışma ve işbirliğinin değerlerini açıkça desteklemektedir (Milligan & Fyfe, 2005, s. 418).

Birey yaşamı içerisinde birçok rol üstlenmektedir. Bu rollerden bir tanesi ise gönüllü rolü olabilir. Gönüllü olmaya ilk ivme genellikle ebeveyn beklentileri veya diğer sosyal normlar gibi dış kaynaklardan gelebilmektedir. Bununla birlikte, gönüllülüğe sürekli katılım gönüllü rolünün içselleşmesine ve kendiliğin bir bileşeni olarak bir 'kimlik' veya 'rol kimliği' olarak benimsenir (Piliavin ve ark., 2002, s. 472). Birey bu süreçte değişen benlik kavramı ile uyumlu davranmaya çalışır ve içerisinde bulunduğu gönüllü eylemleri doğrudan yönlendiren ise kimlik olarak ifade edilmektedir. Bu kavramsallaştırmaya uygun olarak önceki araştırmacılar, bir kişinin rol kimliğinin gücünün, zaman, para ve hatta kan bağının gönüllülük davranışı ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Finkelstein ve ark., 2005, s. 405; Grube & Piliavin, 2000, s. 1109; Lee ve ark., 1999, s. 277).

Özünde, insanlar gönüllü olarak çalışmalara devam ettikçe, gönüllü olarak ilişkili oldukları kuruluşa bağlılıkları artar. Bu bağlılık, kuruluş adına eylemlerin görülme sıklığını artırır. Artan bağlılığın ve devam eden gönüllü faaliyetlerin sonucu, gönüllünün benlik anlayışında değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bireyin gönüllü rolü kendi kişisel kimliğinin bir parçası haline gelir (Stryker, 1980, s. 13). Gönüllünün davranışını doğrudan yönlendiren de bu rol kimliğidir, çünkü kişi davranışını gönüllü rol kimliğiyle uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu teori çerçevesinde, gelecekteki gönüllü faaliyetlerin en iyi yordayıcılarından birinin geçmişte gönüllü faaliyetler olduğunu vurgulamaktadır (Penner & Finkelstein, 1998, s. 526).

Bireyler yaşamları içerisinde belirli rol kayıpları, norm belirsizlikleri ve önemli bir referans grubundan uygun geri bildirim eksikliği gibi sonuçlarla mücadele etmek zorunda kalabilirler (Kam, 2002, s. 115). Dolayısıyla bu teori, bireylerin yaşamları içerisindeki belirli rol öğelerinin bozulması durumunu hafifletmeyi ve statü-rol becerilerinin, anlamlı gönüllü rollerine katılmaları yoluyla yeniden yapılandırılmasını önermektedir (Payne, 2014, s. 356). Gönüllü faaliyet, bireyler arasında sosyal rolleri yeniden yapılandırmanın ve rol becerilerini geri dönüştürmenin bir aracı olarak görülmektedir (Kam, 2002, s. 116). Bu teori, gönüllü bireylerin sosyal rollerini oynaması sonucu öğrendikleri ve geliştirdikleri geniş bir beceri ve bilgi havuzuna sahip olacaklarını varsaymaktadır (Kam, 2002, s. 116).

Sembolik Etkileşimcilik Teorisi

Sembolik etkileşimcilik teorisi, gerçeklerin sembollere dayandığını ve bu sembollerle yönlendirildiğini iddia eder. Bu teorinin temeli anlamlardır. Sembolik etkileşim, sosyal çevrede bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşiminden ortaya çıkan anlamları inceler ve "insanlar arasındaki etkileşimden hangi semboller ve anlamlar ortaya çıkar?" sorusuna odaklanır (Aksan ve ark., 2009, s. 903).

Sembolik etkileşimcilik teorisi bağlamında George Herbert Mead, demokrasinin ilerlemesini, bireylerin içinde bulundukları topluluklar içerisinde sosyal engelleri aşabilmesi, ortak bir sosyal çıkar bulabilmeleri ve kamusal malların ortak paylaşımın gelişmesi ile ilişkili olduğunu açıklamaktadır (Mead, 1956, s. 262; 1964, s. 393). Ayrıca, insani demokratik değerlerin ve toplumsal bağların, çağdaş toplumsal sorunlara yönelik yüz yüze çabaları ve halkın yerel düzeyde işbirliği yapması sonucu geliştiği ileri sürülmüştür (Shalin, 1988, s. 914). Bu düşüncenin sosyal hizmet içerisindeki ilerici sosyal eylem geleneğini ve grup çalışmasına yönelik sosyal hedefler yaklaşımını anımsatması bir tesadüf değildir (Sirls ve ark., 1980, s. 195). Mead, yaşadığı dönem göz önüne alındığında Jane Addams ile büyük bir işbirliği içinde

olmuştur. Dolayısıyla Mead, Şikago sosyal yerleşim hareketi, şehir kulübü hareketleri ve sosyal reform çabalarına önemli entelektüel rehberlik sağlamıştır (Shalin, 1988, s. 915).

Sembolik etkileşimcilik teorisi bağlamında bir kişi belirli koşullar altında ve belirli süreçte gönüllü veya özgeci eyleme bağlılık geliştirebilir. Bu durumun gerçekleşmesi hususunda ilk koşul, bireylerin gerçekleştirmiş olduğu sosyal eylemin toplum tarafından desteklenmesi olarak belirtilmiştir (Forte, 1997, s. 153). Örneğin, kan bağışını destekleyen bir topluluk, kan bağışçılarını yalnızca övmeyip aynı zamanda ödüllendirebilir. Bunun yanı sıra topluluk desteği, bir kişinin arkadaşlarından veya aile üyelerinden kaynaklı gönüllü faaliyet beklentileri şeklinde olabilir (Stryker & Serpe, 1982, s. 201).

İkinci koşul olarak, gönüllülerin yardım ettikleri kişilerle kurdukları etkileşimli yönelimlerin olması, gönüllü bireylerin özgeciliğe bağlılığını daha da artmasına neden olmaktadır (Davis, 1980, s. 2; Schwalbe & Staples, 1992, s. 146). Bunun en temel nedenleri, gönüllülük sürecinde yardım edilen kişilerle kurulan iletişim sonucu dezavantajlı bireyin rolünü anlama eğiliminin gelişmesi, hizmet alıcısı ile olan iletişimde doğru bir şekilde okuma veya anlama yeteneğinin gelişmesi ve son olarak empatik endişe veya başkalarına şefkat ile sempati duygularına dair bir gelişimin sonucu olarak düşünülmüştür (Forte, 1997, s. 154).

Üçüncü koşul olarak, yaşam boyu gönüllülük hizmetlerine olan bağlılığın çeşitli psikososyal dönüşümler yaratacağı koşuludur. Bu dönüşümlerden ilki, sosyal eylemler için kişisel değerlerin gelişimini vurgulamaktadır (Forte, 1997, s. 154). Bireyin topluma yönelik bir şeyler yapabilmesi bu kapsamda en temel örnek olarak gösterilebilir (Schwartz, 1970, s. 285). İkinci olarak gösterilebilecek dönüşüm ise, bireyin kendini gönüllü olarak ifade etme eğiliminde artıştır (Becker, 1960, s. 34). Üçüncü dönüşüm olarak, kişinin genel benlik imajı ile gönüllü rolündeki benlik imajı arasında artan bir yazışmadır (Callero, 1992, s. 486). Dördüncü dönüşüm, gönüllülüğün gönüllüde yaratacağı benlik duygusu ile nihai bütünleşmesidir. Böylece gönüllülükle ilişkili öz-imgeler ve davranışlar merkezi bir öneme sahip olacaktır (Turner, 1978, s. 2-4). Son dönüşüm ise, gönüllü olarak hareket etme niyetinin derinleşmesi olarak tanımlanmıştır (Ajzen & Fishbein, 1969, s. 401).

Anlatılan koşullar çerçevesinde gönüllülük süreci hem sosyal hem de kişisel değişimi içeren geniş bir etkileşimli sürece odaklanmaktadır. Mead'in sosyal bir yükümlülük duygusunun gelişmesi hakkında söylediği gibi: "Her ikisi de orada olmalı; topluluğun sesi ve kendimiz " (Mead, 1964, s. 395). Toplumsal gelişime atıfta bulunan Mead, içinde bulunduğumuz sosyal düzende yaptığımız değişikliklerin mutlaka kendimizde de değişiklikler yapacağını ifade etmektedir (Mead, 1956, s. 274).

Dış ödüller ve baskı, hizmet eylemini teşvik eder ve destekler. Ancak gönüllü hizmete bağlılık sembolik bir kelime anlamından öte gönüllü olarak öz bir benlik duygusu ve gönüllü olmaya devam etme niyetiyle türetilen içgüdüler gerektirir.

Mead'in teorik bakış açısı, insanların fikirlerini, duygularını ve davranış eğilimlerini başkalarıyla ve sembolik etkileşim yoluyla nasıl değiştirdiğini vurgular. İlk olarak, etkili bir özgecil sosyalleşme programı, dar bir benlik anlayışından başkalarının çıkarları ve ihtiyaçları ile özdeşleştirilebilen "daha büyük bir benliğe" dönüşüm sürecini uyarır (Mead, 1934, s. 386). İkinci olarak, etkili bir özgecil sosyalleşme programı, katılımcıları çaylak veya bir kerelik gönüllü olmaktan devamlı gönüllülük yapan birine özetle gönüllü olarak bir kimlik geliştirmeye davet eder (Forte, 1997, s. 155). Üçüncüsü olarak ise, etkili bir özgecil sosyalleşme programı, gönüllülerin hizmet kimliğini ve kimlikle ilgili hizmet etkinliğini destekleyen bir topluluk ve grup kültürü oluşturur (Forte, 1997, s. 154). Sonuç olarak, belirtilen üç madde doğru bir şekilde yapılandırılırsa, gönüllülük eylemi bireyler için kişisel kimliklerinin ve sosyal yaşam dokularının temel bir parçası haline gelir.

Sonuç

Çalışma kapsamında ifade edilen ilgili teoriler, gönüllülük alanında en fazla öne çıkan temel teoriler olarak ele alınmıştır. Bu bağlamdan hareketle ilk olarak, bireylerin gönüllü katılımı ile birlikte elde ettiği olumlu kazanımlar, güçlendirme teorisi perspektifinde değerlendirilmiştir. Alanyazında birçok sonuç göstermektedir ki, bireylerin gönüllü faaliyetleri ile birlikte kendini keşfetme, kendini gerçekleştirme, özgüven, sorumluluk alma, başarma duygusu ve mutlu olma gibi psikolojik iyi oluşa yönelik kazanımları bireysel güçlendirme/güçlenme yoluyla yakından ilişkili olduğudur (Astin & Sax, 1998, s. 252; Martinez & McMullin, 2004, s. 113-114; Thoits & Hewitt, 2001, s. 115-116). Ayrıca benlik kavramı, benlik saygısı, umut, özgüven ve iyimserlik kavramları da güçlendirme teorisi ile yakından ilişkilidir (Cheung ve ark., 2012, s. 149). Dolayısıyla bu kavramlara yönelik alanyazında vurgulanan çalışma sonuçları, güçlendirme ve gönüllülük ilişkisi bağlamında teorik katkı ortaya koymaktadır.

Gönüllülük ve güçlendirme teorisi arasındaki ilişkiye dair bir diğer ifade edilmesi gerek nokta ise gönüllülük motivasyonu üzerinedir. Gönüllülük motivasyonu olarak çalışmalarda sıkça ifade edilen takdir edilme boyutu, gönüllülerin kendini değerli ve yetkin hissetmeleri anlamında güçlendirme teorisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Çünkü bireylerin kendini değerli ve yetkin hissetme, gücü ve kontrolü algılama gibi bir zihinsel duruma ulaşmada negatif değerlemelerin azaltılması, ortadan kaldırılması, mücadele edilmesi ve tersine çevrilmesi sürecine güçlendirme içerisinde değinilmektedir (Payne, 2014, s. 43). Ayrıca gönüllülük ile birlikte sosyal temaslar ve sosyal ilişkilerin gelişmesine ilişkin araştırma sonuçları (Kawachi & Berkman, 2001, s. 124; Lewton & Nievar, 2012, s. 690) bireylerin kendi negatif değerlemelerini ve güçsüzlük duygusunu azaltmak için yararlı bir süreç olarak nitelendirilebilir. Bu kapsam ise, gönüllülük ve güçlendirme teorisi ilişkisi çerçevesinde alanyazına katkı sağlamaktadır.

Gönüllülüğün bireyin üzerinde yarattığı etkiler ve bunun güçlendirme teorisi ile yakından olan ilişkisinin uygulamalar kapsamında da değerlendirilmesi ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir noktayı anlatmaktadır. Çünkü toplumsal refah ve iyilik halinin yaratılmasına yönelik gönüllülüğün ortaya koyacağı gücün, Türkiye'deki gönüllülük çalışmaları kapsamında karşılık bulamadığı görülmektedir. Bunun en temel kanıtları ulusal düzeyde gönüllülük politikalarının olmayışı ve yasal bir düzlemde gönüllülerin yok sayılmasıdır. Bu bağlamda gönüllülük faaliyetleri ve güçlendirme teorisi ilişkisinin, hem çok düzeyli (bireysel, örgütsel, topluluk) hem de çok boyutlu (bireyler arası, sosyal, davranışsal, politik) bir yapı üzerinden ele alınması oldukça önemlidir. Çalışma gönüllülük kavramının güçlendirme teorisi perspektifinden anlaşılması ve tanımlanması açısından alanyazına katkı sunmaktadır.

Gönüllü faaliyetler aynı zamanda sosyal değişim teorisi ile de yakından ilişkilidir. Sosyal değişim teorisi, kişilerarası davranışların veya ilişkilerin özünde ödüllerin ve maliyetlerin olduğunu öne sürer (Homans, 1961, s. 13). Bireyler algılanan olası sonuçlara dayanarak, ödülleri en üst düzeye çıkarmaya ve maliyetleri en aza indirmeyi hedeflemektedir. Bu hedefler çerçevesinde bireylerin biriyle veya tüzel bir kişiyle sosyal ilişkiler geliştirmesi doğal bir sonuç olarak görülür (Thibaut, 2017, s. 23). Alanyazında ortaya koyulan çalışmalar özellikle gönüllülerin, "kazan kazan" ilişkisi üzerinden belirli beklentiler ve kazançlarla gönüllü faaliyetlerine katılabileceğini ortaya koymuştur. Bunlar gönüllülük alanı içerisinde daha çok egoistik motivasyonlar üzerinden ele alınmıştır (Seitanidi & Ryan, 2007, s. 248). Ayrıca uygulamaya yönelik ise, alanyazında gönüllülüğün "kazan-kazan" ilişkisi üzerinden gelişebileceği ifade edilmiştir (Bartsch, 2012, s. 260; Herzig, 2006, s. 53). Bu bağlamda kişilerin gönüllü olmalarına yönelik, elde edecekleri fayda ve artı değerlerin anlaşılması ve anlamlandırılması açısından alanyazına katkı sağlamaktadır.

Bir diğer teori olan rol teorisine yönelik yapılan araştırmalar gönüllülük pratiğine yönelik bu teorinin ilişkisini ortaya koymaktadır (Fletcher & Major, 2004, s. 110). Özellikle gönüllülerin belirli sivil toplum kuruluşlarının gönüllüsü olduğunu gururla, beklentiyle ifade etmesi ve bu rolü sosyal etkileşimleri içerisinde kullanması ya da gönüllülük sürecinde faaliyet gösterdiği sivil toplum kuruluşunun yeleğini giymenin getireceği sosyal rollerin inancıyla gönüllü faaliyetlerini sürdürmesi, gönüllülük ile teorisi arasında önemli bir bağ kurmaktadır ve alanyazına katkı sağlamaktadır (Fletcher & Major, 2004, s. 112-113). Uygulamaya yönelik ise, gönüllü rolünün değeri üzerinden gerçekleştirilecek çalışmalar bu alana yönelik artı bir değer yaratabilir.

Gönüllülüğe yönelik ortaya koyulan çalışmalar içerisinde son teori olarak değinilen sembolik etkileşimcilik teorisi perspektifinde de alanyazına katkılar ortaya koymaktadır. Buna yönelik alanyazındaki çalışmaların genel sonuçları içerisinde ortaya koyulan, gönüllülükte toplumsal korku ve güvensizlik durumu sembolik etkileşimcilik teorisi anlamında önemli görülebilir (Akboğa, 2017; Kalaycıoğlu, 2002). Çünkü sembolik etkileşimcilik teorisi bağlamında bir kişi belirli koşullar altında ve belirli süreçte gönüllü veya özgeci eyleme bağlılık geliştirebilir. Bu durumun gerçekleşmesi hususunda ilk koşul, bireylerin gerçekleştirmiş olduğu sosyal eylemin toplum tarafından desteklenmesi olarak belirtilmiştir (Forte, 1997, s. 154-155). Gönüllülüğün desteklenmediği bir toplumda, gönüllülüğün gelişmesi çok zordur. Son tahlilde gönüllülüğe yönelik devletlerin kendi içerisinde uygulamaya dönük toplumsal bir anlam yaratma hedefi oldukça önemlidir.

Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen teoriler gönüllülüğe yönelik ortaya koyulan pratiklerin tek bir teori ile açıklanamayacağını ve gönüllülüğün arka planında geniş bir teorik çerçevenin yer aldığını göstermektedir. Ayrıca gönüllülüğün yalnızca bir uygulamadan ibaret olmadığı teorik anlamda da geniş bir çerçeveye sahip olduğu kanıtlanmıştır. Dolayısıyla çalışmaya yönelik yapılan alanyazının sistemli taranması gönüllülük faaliyetlerinin teori ve pratik ilişkisinin ortaya konulmasına imkan tanımıştır. Çalışma içerisinde vurgulanan dört temel teorinin seçilmesinin nedeni ise gönüllülük içerisinde en sık vurgulanan teoriler olmasıdır. Mutlaka gönüllülük alanında kullanılan başka teoriler bulunmakla birlikte çalışmanın sınırlılığı adına en sık kullanılan dört temel teori çalışmaya dâhil edilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Ahlbrandt, R. (2013). *Neighborhoods, people, and community*. Springer.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1969). The prediction of behavioral intentions in a choice situation. *Journal of Experimental Social Psychology*, *5*(4), 400–416. [CrossRef]

Akboğa, S. (2017). The current state of volunteering in Turkey. In N. Butcher, & C. J. Einolf (Eds.), *Perspectives on volunteering: Voices from the South* (ss. 245–261). Springer. [CrossRef]

Aksan, N., Kısac, B., Aydın, M., & Demirbuken, S. (2009). Symbolic interaction theory. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, *1*(1), 902–904. [CrossRef]

Astin, A. W., & Sax, L. J. (1998). How undergraduates are affected by service participation. *Service Participation*, *39*(3), 251–263.

Bang, H., Bravo, G. A., Mello Figuerôa, K., & Mezzadri, F. M. (2019). The impact of volunteer experience at sport mega-events on intention to continue volunteering: Multigroup path analysis. *Journal of Community Psychology*, *47*(4), 727–742. [CrossRef]

Bang, H., Won, D., & Kim, Y. (2009). Motivations, commitment, and intentions to continue volunteering for sporting events. *Event Management*, *13*(2), 69–81. [CrossRef]

Bartsch, G. (2012). Emotional learning: Managerial development by corporate volunteering. *Journal of Management Development*, *31*(3), 253–262. [CrossRef]

Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. *American Journal of Sociology*, *66*(1), 32–40. [CrossRef]

Biron, M., & Bamberger, P. (2010). The impact of structural empowerment on individual well-being and performance: Taking agent preferences, self-efficacy and operational constraints into account. *Human Relations*, *63*(2), 163–191. [CrossRef]

Blackmore, A. (2005). The reform of public services: The role of the voluntary sector. *NCVO*.

Blau, P. (2017). *Exchange and power in Social life*. Routledge.

Brown, H., & Prince, R. (2016). *Volunteer economies: The politics and ethics of voluntary labour in Africa*. Boydell and Brewer.

Callero, P. L. (1992). The meaning of self-in-role: A modified measure of role-identity. *Social Forces*, *71*(2), 485–501. [CrossRef]
Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G., & Sakarya, H. (2020). Güçlenmeyi güç, güçsüzlük, Baski ve güç İlişkileri Temelinde anlamak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *31*(4), 1913–1939.
Caspar, S., & O'Rourke, N. (2008). The influence of care provider access to structural empowerment on individualized care in long-term-care facilities. *Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, *63*(4), S255–S265. [CrossRef]
Cheung, C. K. (2006). Experiential learning strategies for promoting adolescents' voluntarism in Hong Kong. *Child and Youth Care Forum*, *35*(1), 57–78. [CrossRef]
Cheung, C. K., Lo, Lo, T. W., & Liu, E. S. (2016) Sustaining social trust and volunteer role identity reciprocally over time in pre-adult, adult, and older volunteers. *Journal of Social Service Research*, *42*(1), 70–83. [CrossRef]
Cheung, C. K., Lo, Lo, T. W., & Liu, S. (2012) Measuring Volunteering Empowerment and Competence in Shanghai. *Administration in Social Work*, *36*(2), 149–174. [CrossRef]
Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*(6), 1516–1530. [CrossRef]
Cnaan, R. A., Handy, F., & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, *25*(3), 364–383. [CrossRef]
Cohen, A. (2009). Welfare clients' volunteering as a means of empowerment. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, *38*(3), 522–534. [CrossRef]
Cox, E. O., & Parsons, R. J. (1992). Senior-to-senior mediation service project. *Gerontologist*, *32*(3), 420–422. [CrossRef]
Dageid, W., Akintola, O., & Saeberg, T. (2016). Sustaining motivation among community health workers in aids care in KwaZulu-Natal, South Africa: Challenges and prospects. *Journal of Community Psychology*, *44*(5), 569–585. [CrossRef]
Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *SAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, *10*(85), 1–19.
Dekker, P., & Halman, L. (2003). *The values of volunteering: Cross-cultural perspectives*. Springer.
DiMaggio, P. J. (1995). Comments on "What theory is not". *Administrative Science Quarterly*, *40*(3), 391–397. [CrossRef]
Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., Schroeder, D. A., & Penner, L. A. (2017). *The social psychology of prosocial behavior*. Psychology Press.
Eshleman, J. R.,& Bulcroft, R. A. (2006). *The family* (11th ed). Allyn and Bacon.
Finkelstein, M. A., Penner, L. A., & Brannick, M. T. (2005). Motive, role identity, and prosocial personality as predictors of volunteer activity. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, *33*(4), 403–418. [CrossRef]
Fletcher, T. D., & Major, D. A. (2004). Medical students' motivations to volunteer: An examination of the nature of gender differences. *Sex Roles*, *51*(1/2), 109–114. [CrossRef]
Florin, P. R., & Wandersman, A. (1984). Cognitive social learning and participation in community development. *American Journal of Community Psychology*, *12*(6), 689–708. [CrossRef]
Forte, J. A. (1997). Calling students to serve the homeless: A project to promote altruism and community service. *Journal of Social Work Education*, *33*(1), 151–166. [CrossRef]
Foucault, M. (1990). *The history of sexuality: An introduction*. Vintage Book Company.
Freeman, R. B. (1997). Working for nothing: The supply of volunteer labor. *Journal of Labor Economics*, *15*(1, Part 2), S140–S166. [CrossRef]
Frisch, M. B., & Gerrard, M. (1981). Natural helping systems: A survey of Red Cross volunteers. *American Journal of Community Psychology*, *9*(5), 567–579. [CrossRef]
Gallie, D., White, M., Cheng, Y., & Tomlinson, M. (1998). *Restructuring the employment relationship*. Clarendon Press.
Grube, J. A., & Piliavin, J. A. (2000). Role identity, organizational experiences, and volunteer performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *26*(9), 1108–1119. [CrossRef]
Güzel, B. (2020). Türkiye'deki Sığınmacılara ve Mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumunda üçüncü Sektör analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, *55*(1), 540–563.
Haldane, A. G. (2014). In giving, how much do we receive? The social value of volunteering [Symposium]. London: A Pro Bono Economics lecture to the Society of Business Economists.
Handy, F., Cnaan, R. A., Brudney, J. L., Ascoli, U., Meijs, L. C. M. P., & Ranade, S. (2000). Public perception of who is a volunteer": An examination of the net-cost approach from a cross-cultural perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, *11*(1), 45–65. [CrossRef]
Haski-Leventhal, D. (2009). Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, *39*(3), 271–299. [CrossRef]
Haski-Leventhal, D., Cnaan, R. A., Handy, F., Brudney, J. L., Holmes, K., Hustinx, L., Kang, C., Kassam, M., Meijs, L. C. P. M., Ranade, B., Yamauchi, N., Yeung, A. B., & Zrinscak, S., Kassam, M., Meijs, L. C. P. M., Ranade, B., Yamauchi, N., Yeung, A. B., & Zrinscak, S. (2008). Students' vocational choices and voluntary action: A 12-nation study. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, *19*(1), 1–21. [CrossRef]
Haski-Leventhal, D., Hustinx, L., & Handy, F. (2011). What money cannot buy: The distinctive and multidimensional impact of volunteers. *Journal of Community Practice*, *19*(2), 138–158. [CrossRef]
Hatzidimitriadou, E. (2002). Political ideology, helping mechanisms and empowerment of mental health self-help/mutual aid groups. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, *12*(4), 271–285. [CrossRef]
Henson, R. K. (2001). The effects of participation in teacher research on teacher efficacy. *Teaching and Teacher Education*, *17*(7), 819–836. [CrossRef]
Herzig, C. (2006). Corporate volunteering in Germany: Survey and empirical evidence. *International Journal of Business Environment*, *1*(1), 51–69. [CrossRef]
Hiatt, S. W., Michalek, P., Younge, P., Miyoshi, T., & Fryer, E. (2000). Characteristics of volunteers and families in a neonatal home visitation project: The Kempe Community Caring Program. *Child Abuse and Neglect*, *24*(1), 85–97. [CrossRef]
Hodgkinson, V. A. (2003). Volunteering in global perspective. In *The values of volunteering* (pp. 35–53). Springer. [CrossRef]
Homans, G. C. (1961). *Social behaviour: Its elementary forms*. Harcourt, Brace &World.
Houle, B. J., Sagarin, B. J., & Kaplan, M. F. (2005). A functional approach to volunteerism: Do volunteer motives predict task preference? *Basic and Applied Social Psychology*, *27*(4), 337–344. [CrossRef]
Hustinx, L., Cnaan, R. A.,& Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, *40*(4), 410–434. [CrossRef]
Hustinx, L., & Handy, F. (2009). Where do I belong? Volunteer attachment in a complex organization. *Administration in Social Work*, *33*(2), 202–220. [CrossRef]

Jochum, V., Pratten, B., & Wilding, K. (2005). *Civil renewal and active citizenship: A guide to the debate*. NCVO.
Kalaycıoğlu, E. (2002). State and civil society in Turkey: Democracy, development, and protest. In A. B. Sajoo (Ed.), *Civil society in the Muslim world: Contemporary perspectives* (pp. 247–272). I.B. Tauris.
Kam, P. K. (2002). Senior volunteerism and empowerment. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, *12*(1), 112–133. [CrossRef]
Kawachi, I., & Berkman, L. F. (2001). Social ties and mental health. *Journal of Urban Health : Bulletin of the New York Academy of Medicine*, *78*(3), 458–467. [CrossRef]
Larsson, M., Pettersson, C., Eriksson, C., & Skoog, T. (2016). Initial motives and organizational context enabling female mentors' engagement in formal mentoring–A qualitative study from the mentors' perspective. *Children and Youth Services Review*, *71*, 17–26. [CrossRef]
Latting, J. K. (1990). Motivational differences between Black and White volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, *19*(2), 121–136. [CrossRef]
Lee, J. A. B. (2001). *The empowerment approach to social work practice: Building the beloved community* (2nd ed). Columbia University Press.
Lee, L., Piliavin, J. A., & Call, V. R. A. (1999). Giving time, money, and blood: Similarities and differences. *Social Psychology Quarterly*, *62*(3), 276–290. [CrossRef]
Lewton, A. R., & Nievar, M. A. (2012). Strengthening families through volunteerism: Integrating family volunteerism and family life education. *Marriage and Family Review*, *48*(7), 689–710. [CrossRef]
Lord, J.,& Hutchison, P. (1993). The process of empowerment: Implications for theory and practice. *Canadian Journal of Community Mental Health*, *12*(1), 5–22. [CrossRef]
Lough, B. J., Carroll, M., Bannister, T., Borromeo, K., & Mukwashi, A. K. (2018). *State of the worlds volunteerism report. The thread that binds: Volunteering and community resilience*. United Nations Volunteers (UNV).
Lyons, P., Beck, E., & Lyons, M. J. (2011). Capitalizing capitol capital: Child welfare policy advocacy. *Families in Society*, *92*(3), 269–275. [CrossRef]
Martinez, T. A., & McMullin, S. L. (2004). Factors affecting decisions to volunteer in nongovernmental organizations. *Environment and Behavior*, *36*(1), 112–126. [CrossRef]
Mead, G. H. (1934). Fragments on ethics. In C. W. Morris (Ed.), *Mind, self and society: From the standpoint of a social behaviorist* (pp. 379–389) University of Chicago Press.
Mead, G. H. (1956). Society. In A. Strauss (Ed.), *The social psychology of George Herbert Mead* (pp. 261–294). University of Chicago Press.
Mead, G. H. (1964). Philanthropy from the point of view of ethics. In A. J. Reck (Ed.), *Selected writings G. H. Mead* (pp. 392–407). University of Chicago Press.
Meneken, F. C., & Winfield, I. (2000). Job search and sex segregation: Does sex of social contact matter? *Sex Roles*, *42*(9), 847–864.
Milligan, C., & Fyfe, N. R. (2005). Preserving space for volunteers: Exploring the links between voluntary welfare organisations, volunteering and citizenship. *Urban Studies*, *42*(3), 417–433. [CrossRef]
Molm, L. D. (2006). The social exchange framework. In J. B. Peter (Ed.), *Contemporary social psychological theories* (pp. 25–45). Stanford University Press.
Morrow-Howell, N. (2010). Volunteering in later life: Research frontiers. *Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, *65*(4), 461–469. [CrossRef]
Musick, M. A., & Wilson, J. (2003). Volunteering and depression: The role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science and Medicine*, *56*(2), 259–269. [CrossRef]
Okun, M. A., & Michel, J. (2006). Sense of community and being a volunteer among the young-old. *Journal of Applied Gerontology*, *25*(2), 173–188. [CrossRef]
Omoto, A. M., & Snyder, M. (2002). Considerations of community: The context and process of volunteerism. *American Behavioral Scientist*, *45*(5), 846–867. [CrossRef]
Parsons, R. J., Gutierrez, L. M., & Cox, E. O. (1998). A model for empowerment practice. L. In M. Gutierrez, R. J. Parsons, & E. O. Cox (Eds.), *Empowerment in social work practice: A sourcebook* (pp. 3–28). Cole.
Payne, M. (2014). *Modern social work theory*. Oxford University Press.
Penner, L. A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, *58*(3), 447–467. [CrossRef]
Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*, *56*, 365–392. [CrossRef]
Penner, L. A., & Finkelstein, M. A. (1998). Dispositional and structural determinants of volunteerism. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*(2), 525–537. [CrossRef]
Piliavin, J. A., Grube, J. A., & Callero, P. L. (2002). Role as resource for action in public service. *Journal of Social issues*, *58*(3), 469-485. [CrossRef]
Pinderhughes, E. B. (1983). Empowerment for our clients and for ourselves. *Social Casework*, *64*(6), 331–338. [CrossRef]
Prestby, J. E., Wandersman, A., Florin, P., Rich, R., & Chavis, D. (1990). Benefits, costs, incentive management and participation in voluntary organizations: A means to understanding and promoting empowerment. *American Journal of Community Psychology*, *18*(1), 117–149. [CrossRef]
Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, *6*(1), 65–78. [CrossRef]
Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and Revival of American Community*. Touchstone. [CrossRef]
Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, *15*(2), 121–148. [CrossRef]
Rocha, C. J. (2000). Evaluating experiential teaching methods in a policy practice course: The case for service learning to increase political participation. *Journal of Social Work Education*, *36*(1), 53–63. [CrossRef]
Rochester, C., Paine, A. E., Howlett, S., Zimmeck, M., & Paine, A. E. (2016). *Volunteering and society in the 21st century*. Springer.
Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, *55*(1), 68–78. [CrossRef]
Schwalbe, M. L., & Staples, C. L. (1992). Forced blood testing: Role taking, identity, and discrimination. In J. Huber & B. E. Schneider (Eds.), *The social context of AIDS* (pp. 145–162). Sage.
Schwartz, S. H. (1970). Elicitation of moral obligation and self-sacrificing behavior: An experimental study of volunteering to be a bone marrow donor. *Journal of Personality and Social Psychology*, *15*(4), 283–293. [CrossRef]
Schwarzer, R. (1992). Self-efficacy in the adoption and maintenance of health behaviors: Theoretical approaches and a new model. In R. Schwarzer (Ed.), *Selfefficacy: Thought control of action* (pp. 217–243). Hemisphere.
Seitanidi, M. M.,& Ryan, A. (2007). A critical review of forms of corporate community involvement: From philanthropy to partnerships. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, *12*(3), 247–266. [CrossRef]

Shalin, D. N. (1988). GH Mead, socialism, and the progressive agenda. *American Journal of Sociology*, *93*(4), 913–951. [CrossRef]
Shmotkin, D., Blumstein, T.,& Modan, B. (2003). Beyond keeling active: Concomitants of being a volunteer in old age. *Psychology and Aging*, *18*(3), 602–607. [CrossRef]
Sirls, M. , Rubinstein, J., Myerson, E. , & Klein, A. (1980) . Group work revisited: A statement of position. In A. S. Alissi (Ed.), *Perspectives on social work group practice: A book of readings* (pp. 194–205). Free Press.
Snyder, M., Snyder, M., Clary, E. G., & Stukas, A. A. (2000). The functional approach to volunteerism. In G. R. Maio & J. M. Olson (Eds.). *Why we evaluate: Functions of attitudes* (pp. 365–393). Lawrence Erlbaum Associates.
Solomon, B. B. (1987). Empowerment: Social work in oppressed communities. *Journal of Social Work Practice*, *2*(4), 79–91. [CrossRef]
Stryker, S. (1980). *Symbolic interactionism: A social structural version*. Benjamin-Cummings Publishing Company.
Stryker, S., & Serpe, R. (1982). Commitment, identity salience and role behavior: Theory and research example. In W. Ickesve & E. S. Knowles (Eds.), *Personality, roles, and social behavior* (pp. 199–218). Springer-Verlag.
Sutton, R. I., & Staw, B. M. (1995). What theory is not. *Administrative Science Quarterly*, *40*(3), 371–384. [CrossRef]
Swartz, A., & Colvin, C. J. (2015). 'It's in our veins': Caring natures and material motivations of community health workers in contexts of economic marginalisation. *Critical Public Health*, *25*(2), 139–152. [CrossRef]
Swift, C., & Levin, G. (1987). Empowerment: An emerging mental health technology. *Journal of Primary Prevention*, *8*(1–2), 71–94. [CrossRef]
Thibaut, J. W. (2017). *The social psychology of groups*. Routledge.
Thoits, P. A., & Hewitt, L. N. (2001). Volunteer work and well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, *42*(2), 115–131. [CrossRef]
Torre, D. (1985). Empowerment Structured conceptualization and instrument development. *Journal of Aging Studies*, *17*, 427–446.
Turner, R. H. (1978). The role and the person. *American Journal of Sociology*, *84*(1), 1–23. [CrossRef]
Uslaner, E. M. (2003). Volunteering and social capital: How trust and religion shape civic participation in the United States. In P. Dekker & E. M. Uslaner (Eds.). *Social capital and participation in everyday life* (pp. 104–117). Routledge.
Van Maanen, J., Sørensen, J. B., & Mitchell, T. R. (2007). The interplay between theory and method. *Academy of Management Review*, *32*(4), 1145–1154. [CrossRef]
Weinstein, N., & Ryan, R. M. (2010). When helping helps: Autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal of Personality and Social Psychology*, *98*(2), 222–244. [CrossRef]
Whitmore, E. (1988). Empowerment and the process of inquiry. In A Paper Presented at the Annual Meeting of the Canadian Association of Schools of Social Work [Symposium]. Windsor, Ontario.
Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, *26*(1), 215–240. [CrossRef]
Wilson, J., & Musick, M. (1999). The effects of volunteering on the volunteer. *Law and Contemporary Problems*, *62*(4), 141–168. [CrossRef]
Wuthnow, R. (1998). *Loose connections. Joining together in America's fragmented communities*. Harvard University Press.
Zimmerman, M. A., & Rappaport, J. (1988). Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *American Journal of Community Psychology*, *16*(5), 725–750. [CrossRef]